

עת לדרוש

פרשת בהעלותך | י"א בסיון ה'תשס"ח | גליון מס' 20

הזקן והטוב | הרב שאול וידר

צילום: נעם פינר

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, לְחַבֵּב בֶּן-רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי הָתָּן מִשֶּׁה, נִסְעִים אַנְחֲנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה, אֲתָנוּ לָכֶם; לָכֶּה אֲתָנוּ וְהַטְּבַעְנוּ לָךְ, בִּי-ה' דְּבַר-טוֹב עַל-יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי, לֹא אֶלֶךְ בִּי אִם-אֶל-אַרְצִי וְאֶל-מִוְלַדְתִּי, אֶלֶךְ: וַיֹּאמֶר, אֶל-נָא תַעֲזֹב אֲתָנוּ בִּי עַל-כֵּן יִדְעָתָּ, חֲנֻתְנוּ בַּמִּדְבָּר, וְהִיִּיתְ לָנוּ, לְעֵינָיִם: וְהָיָה, בִּי-תֵלֶךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא, אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטְּבַעְנוּ לָךְ."

בפסוקים אלו משה מנסה לשכנע את חותנו יתרו, להמשיך עמו ועם ישראל במסע לארץ המובטחת. התורה יכולה להשמיט הן את החלטת יתרו לעזוב את משה רבנו, והן את תיאור המשא ומתן בין משה ליתרו! ודאי שישנן כמה אפשרויות לבאר את פשרם של הפסוקים. אנסה ללכת בדרך הנראית לי כמרכזית והיא דרך "עין טובה".

ניתן להבחין בפסוקים כי המילה 'טוב' כתובה חמש פעמים באופנים שונים. לאחר שיתרו אומר כי הוא הפך ללכת לארצו ולמולדתו ובכך להיפרד ממושה, משה מפציר ביתרו בלשון תחינה: "אל-נא תעזב אתנו... והיית לנו, לעינים". בכילים אלו משה מכיר טובה ליתרו וזוכר את עצתו הברוכה בבניית מערכת השיפוט בישראל. ראייתו של יתרו סייעה למושה לבסס דרך הנהגה בריאה וטובה יותר ממה שעשה משה בעצמו לפני כן. יש שפרשו כי בקשת משה היא כלפי העתיד שתהיה לנו לעינים בהמשך דרכנו במדבר. [רס"ג, רשב"ם]. על אף שמושה מוביל את עם ישראל על פי ציווי ה' הוא מכיר בערך הראייה האנושית המכירה במציאות הארצית היודעת את סוד המדבר מתוך ניסיון חיי נדודים של יתרו במדבר. בשמות יח', מתואר כיצד יתרו בהיותו מחוץ למחנה ישראל, רואה מה טוב עבור משה ועם ישראל. ראייה בעין טובה אינה באה ליסוד את המקולקל ולהתכחש לפגום, אלא לבחון מה התוצאה של מעשה מסוים ולהתבונן מהיכן מקורו.

משה מכיר בערכו של ניסיון חייו ותרומת העין הטובה של חותנו עבורו, אך גם יתרו יודע מה טוב בשבילו ולכן הוא מעדיף לשוב למקום הולדתו. הספורנו מסביר זאת בכך שיתרו אומר: "לא תסבול זקנתי אויר ארץ אחרת ומזונותיה". למרות שיתרו הצהיר על גדולת האלוקים לאחר יציאת מצרים, הצטרפותו לעם ישראל נפסקת כאשר הוא מבחין שהדבר לא יהיה טוב בשבילו בעתיד. בבחינת "איזהו חכם? הרואה את הנולד" [בבלי תמיד לב' ע"א].

העלון "עת לדרוש" יוצא לאור על ידי 'צעירי נאמני תורה ועבודה'

'צעירי נאמני תורה ועבודה' היא תנועה של צעירים ציונים דתיים השואפים לגשר בין העולם הדתי לחיים המודרניים, ולנסות ולהתמודד עם הקונפליקטים העולים מהמפגש בין השניים. ברצוננו ליצור אפשרות לחיים דתיים משמעותיים וערכיים באמצעות דיון פתוח ופומבי תוך הקשבה לקולות רבים, הן בתוך החברה הציונית דתית והן מחוצה לה. אנו מקווים להשמיע קול דתי מתחדש, המעורה בתרבות הישראלית העכשווית, ויחד עם זאת שואב את השקפת עולמו מתורת ישראל ומערכה.

נשתדל להעלות לסדר היום הציבורי נושאים שבעינינו נדרש אליהם כל אדם השואף לחיות חיים דתיים בעולם המודרני: דת ומדינה, מעמד האישה, צדק חברתי, היחס לנוכרי, ועוד.

ניתן לקבל את העלון באופן קבוע תיבת המייל. נשמח לקבל תגובות והערות, אנא כתבו לנו. e-mail: etlidrosh@gmail.com פקס: 03-6072739 טל: 177611532-561

עורכת אחראית: רני חזון-וייס
מערכת: עמרי שאשא, יותם ברום, נעמה לפיאן, ערן גרינבוים.
העלון יוצא בסיוע קרן: poppers – prins stichting מודעות "בריש גלי": 0503221221, 03-5620099 פקס: 035620033
אין המערכת אחראית על תוכן המודעות הפרסומיות.

תמונות מהעצרת שהתקיימה מול בית הדין הרבני בנושא הגיור. (צילום: נעם פינר)

על מנת להמשיך ולהשמיע קול ייחודי זה, אנו זקוקים לאנשים וגופים המעוניינים לתמוך כלכלית במפעל זה.

יותם: 054-7566101

המפסוק טז' בפרק יא' בפרשתנו - 'אִסְפָּה-לִי שְׂבָעִים אִישׁ מִקִּבְצֵי יִשְׂרָאֵל', לומדים חז"ל ש: "אין זקן אלא חכם". כביכול 70 הזקנים המסייעים למושה "במשא העם" עונים על הצורך לאחר עזיבת יתרו וזקן. עין טובה היא הראשונה מתכונות תלמידיו של אברהם אבינו. יש לדייק כי לא נאמר כאן מבניו של אברהם. עין טובה היא מידת אופי נלמדת ונרכשת על ידי עבודה אישית של כל אדם. חז"ל רואים ביתרו אב טיפוס לג' רים. יתרו הכיר בגדלות האלוקים בעולם, כאברהם אבינו ובנוסף למד את התכונה יסודית של עין טובה. המאירי מפרש מידה זו על אדם המסתפק במה שיש לו ושמוח בטובת זולתו! ואוהב את העולם, כי "אהבת העולם הוא שורש כל המידות". במפגש דור צעיר עם דור זקן יש פוטנציאל עצום ללימוד והעשרה מחוכמת החיים של הזקנים, לשם כך אנו נדרשים לעין טובה כלפי הזקנים ורצון לקשור עיטם קשר. עין רעה המתנשאת כלפי הזקנים רואה בהם חלשים ונזקקים תחמיץ את האפשרות ללמוד מחוכמתם. אך מאידך, סוג הזקנים שחוכמתם יכולה לתרום לבניה והעצמה של הצעירים הם זקנים שיש בהם עין טובה, זקנים שאוהבים את העולם מכירים את צרכיהם וצרכי הצעירים.

הכותב מלמד במדרשת לינדנבאום ובבית המדרש 'חברותא' באוניברסיטה העברית בירושלים.

מדרשת לינדנבאום

במדרשה לימוד תורה עצמאי, מעמיק ומשמעותי המניח ללימוד מרחב לעצב את עולמה הרוחני הפרטי. מפגש עם קשת רחבה של אישים וגישות בעולמה של תורה

מגוון התוכניות המוצעות במדרשה:

- תוכנית "שחר"** - בית מדרש מיוחד למסיימות שרות לאומי או צבאי. תוך מתן דגש על לימוד סוגיות חברתיות ועל הגברת המודעות לאחריות וצדק חברתי.
- תוכנית "בוגרות"** - שנת לימוד לבוגרות מדרשה ובה עיון מתקדם ומעמיק במגוון נושאים ובהלכה. הלימוד מאפשר לשלב עבודה ולימודים נוספים.
- תוכנית "מנהיגות"** - הכשרת נשים בנות תורה על ידי לימוד הלכה מעמיק לקראת מנהיגות תורנית חינוכית בקהילה. למתאימות תינתנה מלגות קיום.
- תוכנית "הדס"** - תוכנית המשלבת לימוד תורה עם שרות צבאי משמעותי בחיל חינך ומודיעין.
- תוכנית "תמר"** - תוכנית המשלבת לימוד תורה ויציאה לשרות לאומי בגרעין משימתי תורני.
- תוכנית "תושי"ה"** - שנת לימוד תורה לשמה לפני יציאה לשרות לאומי או צבאי.

לפרטים: מדרשת לינדנבאום, רח לייב יפה 51, ירושלים טל: 02-6710043

חוויה בגנאית

טיולים, בילויים ולימודי אנגלית בלונדון לנוער דתי בגילאי 14 עד 18

מועד א'
יציאה כ"ו סיון תשס"ח 29.6.08
חזרה י"א תמוז תשס"ח 14.7.08
(ניתן להאריך את השהות בשבוע נוסף עד י"ט תמוז, 22.7)

מועד ב'
יציאה י' תמוז תשס"ח 13.7.08
חזרה כ"ו תמוז תשס"ח 29.7.08

מועד ג'
יציאה י' אב תשס"ח 11.8.08
חזרה כ"ו אב תשס"ח 27.8.08

הגיגה מתמשכת בלונדון לצעירים שאוהבים כף... ובסוף יאהבו גם אנגלית! שינו לב! המחירים עולים לקראת סוף החודש. הרשו עצמנו!

לפרטים: www.londonisfun.co.il 02-6450584

אלת הממשק בין ציונות לבין יהדות מלווה את העם היהודי מזה למעלה מ-100 שנה. דומה שכעת היא הגיעה לנקודת אל-חזור, ודווקא בנושא שהוא אולי הפחות צפוי: הגיור. לא השבת, לא הגיוס, לא השלטון, לא בית המשפט, אלא נושא הנוגע למי שאינם חלק מהעם היהודי. אך במובט מעמיק יותר ניתן לראות, שבשאלת הגיור אכן מתנקזים כל ההיבטים של חיינו בישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

הביטוי החיצוני לנקודה קריטית זו ניתן בשבוע שעבר, כאשר מאות מפעילי הציונות הדתית התכנסו בשני מוקדים, בעקבות החלטת בית הדין הרבני הגדול לבטל בצורה גורפת ורטוראקטיבית את הגיורים שערך בית הדין בראשות הרב חיים דרוקמן. עצרת מחאה נערכה מול בית הדין הרבני הגדול בירושלים, ואילו עצרת תמיכה ברב דרוקמן נערכה בישיבת "אור עציון".

למעשה, סוגיית הגיור היא מקראה המשקפת את פניה של החברה הישראלית. אלו שמסתגרים, שברחו לחיות בגטאות חברתיים - מתנחלים. הרוב הדומם אדיש להתנצחות זו, שכן שגרת חייו לימדה אותו להתעלם מוויכוחים המסתיימים במפה נפש, בין אם הם בנושאי דת ותרבות, בין אם הם בנושאי מדיניות ופוליטיקה ובין אם הם בנושאי כלכלה וחברה. הרוב הדומם סבור - ואולי בצדק - שקולו לא ישפיע על התנהלות אינטרסנטית של אישים פוליטיים, אז "חבל על הזמן". אלו הכואבים את נושא הגיור ועוד יותר מכך כואבים את הגרים כבני אדם, הקשובים למצוקה ולמועקה ומכירים את טבעה של היהדות ואת עולמם של חכמים, ורוצים לפעול לשינוי - הללו מגלים ששוב הפכה הדת לקרדום פוליטי.

הזירה הציבורית-הלכתית הופקרה לחרדים, שהשתלטו על בתי הדין הרבניים בכל הרמות. הרבנות הראשית הממלכתית היא, במידה רבה, שלוחה של הרבנות החרדית. השילוב העגום בין פוליטיקאים תאבי שלטון, שקנו מכל הבא ליד לבין מוגזר חרדי לא-ציוני, המנותק מהמדינה ומהצבא, מוביל למציאות קשה מנושוא. כך משתלט מוגזר חרדי על צמתיה ההכרעה בסוגיות דת ומדינה, ונוטל לידיה את הכוח להחליט מה ראוי ומה אינו ראוי מבחינה הלכתית. מי ראוי ומי אינו ראוי לשמש ברבנות, וכעת - מי יבוא ומי לא יבוא בקהל ישראל. זהו מצב הרסני.

לשאלת הגיור יש להתייחס קודם כל, ואולי אפילו רק, בבחינה מעשית. גם מי שמבקש להקל בגיור העולים, רואה זאת כפתרון של חוסר ברירה, למצב בו החטא הקדמון היה עצם העלאתם ארצה של מי שאינם יהודים על פי ההלכה.

אך הדבר כבר נעשה, וראוי להזכיר, שכפיה היפוח של החברה הישראלית - התגלו בתהליך זה. הקדשנו

מחשבה לקליטה ראויה. ניסיון ללמוד מטעויות העבר. רבים מאמצים משפחה, שכן ערירי, חייל בודד ומלווים גרים בתהליך הארוך והמיסיר.

אכן, עולים רבים הגיעו ללא עדות מוכחת על יהדותם, וחלקם כאמור כלל אינם יהודים על פי ההלכה. אך הם כאן, איתנו ועם ילדינו, בבתי הספר, בקהילות, בתנועות הנוער, בצבא, באוניברסיטה ובעולם העבודה. רובם הפנימו את החוויה וההוויה הישראלית והם חלק מהן. כעת הם מבקשים להשלים את הקליטה ולהפוך ליהודים.

המתגייר והמתגיירת בני זמננו מבקשים להשתלב באופן מלא בחברה הישראלית ולהיות חלק מנושמתה. חובה עלינו לפתוח את הדלת מבלי לבדוק בציציותיהם. הדור הצעיר דובר עברית משובחת, משרת בצבא ומקריב את חייו, נושא בנטל, יוצא לעבודה, מתחתן עם ילדנו. והם הרבה יותר ישראלים מאלו המבקשים למנוע מהם להצטרף לעם היהודי.

חג השבועות מאחורינו. הדמות המרכזית בו אינה משה רבינו, שקיבל ביום זה את עשרת הדברות, אלא רות המואבייה שהצטרפה לעם היהודי וזכתה להוליד את שושלת המלוכה של בית דוד. אותה שושלת ממנה יבוא משיח בן דוד. גם גיורה של רות היה מלווה במחלוקת בשל מוצאה, שהרי התורה אסרה על בני עמון ומואב להתגייר. אך בועז גילה מנהיגות ופסק: התורה אסרה לגייר מואב ולא מואבית, עמוני ולא עמונית. מנהיגות כזו היא הנחוצה לנו כעת. דרושה סמכות הלכתית אמיצה שתפסוק בעניין ותביא לשינוי המיוחל. בשלו התנאים לפתור סוגיה קשה זו. זוהי שעת הכושר להביא להתפתחות הלכתית מבורכת ברוחה של ההלכה.

כדאי לזכור, שהעולים הללו ממדינות חבר העמים, הם צאצאי יהודים. הוריהם וסביבהם נטשו לרוב את היהדות מתוך כפייה, מאילוצי משטר קומוניסטי אתיאסטי ואנטישמי. אמנם, רבים לא באים להתגייר מתוך הכרה פנימית עמוקה בעקרונות היהדות. נכון, סביר להניח שהם לא ישמרו את תר"ג מצוות וכנראה שגם לא את מקצתן. אך החלופה גרועה בהרבה: הישארות מאות אלפי לא-יהודים בקרבנו, תוך יצירת "רשימות שחורות" של פסולי חיתון, ניכור אנושי וחברתי, התבדלות ושנאה. מכל אלו יש לנו די סוג האויבים שסביבנו; איננו צריכים להוסיף לכך כותוננו.

ד"ר עליזה לביא מרצה לתקשורת ומדעי המדינה באוניברסיטת בר אילן, פעילה ב'קולך', ערכה את הספר "תפילת נשים".

** מבוסס על דברים שנאמרו בעצרת המחאה שנוערה מול בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פורסם ב ynet 6/9.

נופש בכל הארץ

שבתות חתן/בר מצוה

* קבוצות * משפחות * בודדים

כשרות מהודרת

במחירים הטובים בארץ!

1 801 012 021

על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יתנו, כל ימי אשר יישכן הענן על המשכן יתנו" (במדבר ט, יח).

שמונה פסוקים רצופים (שם, טו-כג) הקדיש הכתוב לציונות המופתית של בני ישראל להוראות המסע האלוהיות. שבע פעמים הדגיש: "על פי ה'", כאב גאה, המתאר בפירוט את מעשי בניו המוצלחים. "ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים" - הם מחכים בסבלנות, נחים, עד שיעלה הענן ואז ימשיכו במסעם. לילה, יממה, יומיים, חודש, על ארבעים שנה לא מדברים עדיין - עם שלם נושא עיניים אל תנועותיו של ענן אחד, שואף להזדהות עמן בצורה מושלמת וזוכה להגשים את שאיפתו.

על שני דברים עומד הקיום הדתי: על ההקשבה ועל ההקרבה. ההקשבה היא הניסיון הנוקב, האמיץ, הבלתי פוסק, להבין מה ה' אלוהיך דורש מעמך - לדעת מהו המעשה הראוי לעשותו. ההקרבה היא המאמץ הכביר, ההרואי, הבלתי פוסק, להשתחרר מכבלי התועלתנות והאנוכיות ולהוציא את אותה ההבנה מן הכוח אל הפועל - לעשות את המעשה הראוי לעשותו.

יותר מתמונה נוסטלגית, המנציחה רגע נדיר של נחת, שמונת הפסוקים הללו הם עדות חיונית מאין כמוה: התהלכות אנושית לאורו של אלוהים היא אפשרות ממשית. כי אם זיהינו נכון את שני המרכיבים של קיום דתי, הרי לפנינו תיאור חי ומדויק של הקיום הדתי המושלם: התמסרות מוחלטת (הקרבה), הנשענת על ודאות מוחלטת (הקשבה). אכן, בחייו של אדם, כמו בחייה של אומה, ישנם רגעים כאלה. אלה הם רגעים של התרוממות רוח, של התכוונות מדויקת, של הזדהות טוטאלית עם הנשגב; רגעים של נגיעה בנצח.

אלא שלמרבית הצער, טבעם של רגעים לחלוף. ואולי טבעה של שלמות להיסקד, ואולי טבעה של משמעת טוטאלית להכביד עד כדי פריקת עול:

אנו, אנשים ונשים מכל זרמי הציבור הדתי, מאמינים כי החינוך הדתי צריך להיות משותף לכולם וכי ניתן מתוך עוצמה ומתוך מחויבות דתית ומציאות תורנית לחנך את ילדי ישראל לחיי תורה ומצוות. דבר זה יתאפשר במיוחד במקום בו שומרים על אהבת ישראל ואחדות. אחריותנו לכלל ילדי ישראל מחייבת את כל מוסדות החינוך לדאוג לתלמידנו תוך שמירה על רמתו הדתית הגבוהה של בית הספר.

לפיכך אנו קוראים לציבור הדתי כולו לגלות אחריות ולשלוח את בניו ובנותיו למערכת החינוך הממלכתית-דתית. אנו קוראים לרשויות המופקדות על תקציבי המדינה לחזק את החינוך הממלכתי הדתי ע"מ שיוכל לעמוד במשימותיו הרבות והחשובות. על החתום: ראשי ישיבות ומכינות, רבנים, מנהלי מוסדות חינוך, מזכ"ל בני עקיבא, אנשי אקדמיה, אישי רוח ואנשי ציבור. (רשימה חלקית)

הרב צפניה דרורי, הרב פרופ' נחום אליעזר רבינוביץ, הרב חיים אירם, הרב דוד ביגמן, הרב שמעון ביטון, הרב בנייה ברונר, הרב יהודה גלעד, הרב שמואל דוד, הרב אביה הכהן, הרב צחי הרשקוביץ, הרב יוני וולף, הרב יהודה טרופר, הרב רונן לוביץ, הרב רונן ופנינה נויבירט, הרב משה שפטר, הרב מאיר נהוראי, הרב דני ניקרטיץ, הרב ד"ר דרור פיקסלר, הרב שי פירון, הרב מאיר רובינשטיין, הרב יואל קרצ'מר רזיאל, הרב שמואל ריינר, הרב אליקים פ. שמשוביץ, הרב יוחם שמשוביץ, הרב ד"ר דב שחר, יוסקה אחיטוב, ד"ר רונן אחיטוב, טובה אילן, ד"ר רננה אילן, פרופ' יעקב אלבוים, אופיר אלגרבלי, ד"ר אמנון אלדר, ד"ר דרור ארליך, שמולי בינג, יוחנן בן יעקב, ד"ר גדי גבריהו, שמוליק דרורי, ד"ר יעקב הדני, יונתן בן הראיש, שרגא בר און, ד"ר מיכה גודמן, ד"ר דב גולדפלם, ישראל הראל, ד"ר פרל הרשקוביץ, ד"ר שלווה וייל, גילי זיוון, פרופ' ישראל זיידרמן, נח חיות, אדמונד חסין, ד"ר מיכאל טובין, משה (קינליטור) פז, עדנה הרשקוביץ, ד"ר אביגיל ינון, יובל כאהן, ד"ר חיים כהן, ד"ר נעמי כהן, אליעז כהן, ד"ר עליזה לכיא, אודי ליאון, אורי ליברטי, הדר ליפשיץ, ד"ר פנינה מיזליש, ליאורה מינקה, יפעת סלע, פרופ' בני ערד, רננה פילזר, ד"ר אריאל פיקאר, ד"ר צבי פלאוט, ד"ר שלמה פישר, חנה פנחסי, חנה פסטרנק, ד"ר דנה פרג, ד"ר דבורה קורן, ד"ר מאיר קלך, ד"ר אבינועם רוזנק, אלישיב רייכנר, נחמיה רפל, ד"ר אפרים שוהם, אברהם שטיין, פרופ' אביגדור שנאן, ד"ר אמנון שפירא, אסתר שקלים, ד"ר יעל רוטנברג ועוד מאות אנשים הרשומים באתר

קריאה לחיזוק החינוך היסודי-ממלכתי-דתי

לתרומה לקמפיין ולפרטים נוספים: 03-6072739
 לחתימה על העצומה <http://www.atzuma.co.il/petition/shattah/1>